

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կես տարվանը 6 ռուբլ. Առանձին համարները 5 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисть, Редакция „Мшакъ“. Կամ Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“. Տ է լ է Ֆ օ ն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատողին 10 կոպեկ.
Տ է լ է Ֆ օ ն № 253.

ՀԱՄԱՐԱՅԻՆ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

Մի առաջարկի առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գինեղալ-լէյտէնանտ Ի. Ն. Բէյտեր. Նամակ Ասիական. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՆԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Արտաքին լուրեր: ՀԵՌԱՅԻՆՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կօնկորդատ:

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Հայ-վրացական արձանագրութիւնները կովկասեան յանձնաժողովը, կիրակի, օգոստոսի 29-ին, նախագահութեամբ պրօֆեսոր Մառի, ունեցաւ մի նիստ, որտեղ քննուեց մի նոր հրատարակութեան հարց: Պրօֆեսոր Մառ ցանկութիւն յայտնեց, որ հայազիւտութեան և վրացազիւտութեան վերաբերեալ ուսումնասիրութիւնները համար հիմնովի մի այնպիսի հրատարակութիւն, ինչպիսին արդէն գոյութիւն ունի ներկայումս քիւզանդական ուսումնասիրութիւնները համար: Սյուլիսի հրատարակութիւնը թէ կարող էր լինել իր մէջ ամփոփել այն բոլոր պիտանական նիւթը, ինչ վերաբերում է հայազիւտութեան և վրացազիւտութեան և թէ կը ծառայէր իբրեւ մի օրգան ուսումնասիրութիւններ կատարողները համար: Պարունակելով իր մէջ հայազիւտութեան և վրացազիւտութեան վերաբերեալ գրականութեան մասին պարբերական տեղեկութիւններ, գետեղելով յօդուածներ նոր հետազոտութիւնները և ուսումնասիրութիւնները մասին, այդպիսի մի հրատարակութիւն կը նպաստէր թէ պատմական և թէ ազգագրական ու լեզուադիտական խնդիրները քննութեան և պարզաբանութեան:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՕՆԿՕՐԴԱՏ

(Մի պատմական ակնարկ)

I

Աշխարհը ակնհայտաբար է հանդիսանում մի հսկայական պայքարի: Կուր կէսը կատարվել է, կէսն էլ սպասվում է սեպտեմբերին: Ֆրանսիան է կուր բնով: Մարտնչողներն են հոգևոր և մարմնավոր իշխանութիւնները: Չեռնոցը նետով է մարմնավոր կամ բազալական իշխանութիւնը: Մի նոր, չը տեսնված բան է այդ կուրը: Դարեր ու դարեր գոյութիւն է ունեցել նա: Միայն այժմեան Եւրոպան չէ, որ աղմկում է նրանով: Բիւզանդիայի լայնածաւալ կայսրութիւնը, նոյն իսկ մուսուլման խաւար Արեւելքը վկայ են եղել նրա ազդեցութեանը: Ո՞վ պէտք է լինի երկրի իսկական վաւերը—անա այդ կուր իսկական իմաստը: Մի գաղափար է առհասարակ արեւելքում վերջի վերջոյ յաղթող է հանդիսացել կղերը և կազմվել է թէօկրատիա (ստատուապետութիւն): Միւս չի օրս էլ արեւելեան աշխարհը ճանաչում է թէօկրատիական վարչութեան ձևը: Խալիֆ, կրօնապետ, մարգարէի յաջորդ են համարում իրանց բոլոր մահմետական պետութիւնների գլուխները—Սուլթանը, Շահը, Ազգանները և միւրը և այլն: Արեւելքում միակ ըստապետութիւնը կազմում է Եւրոպայի: Բայց նա էլ միայն 1839 թիւց է մտել այդ նոր ուղին: Եւրոպական գաղափարն պետութիւնները գաղափարն չափերով լուծել են այդ խնդիրը: Ֆրանսիան չէ սիրում կէս-միջոցներ: Նա միշտ եղել է ռազիկալ, արմատական: Այս հարցում ևս նա ուղղում է ամեն ինչ արմատից կտրել, վերջնականապէս լուծել խնդիրը: Երկրի աշխարհական գործերն ամենին չը պէտք է կապ ունենան որ և է կրօնական հարցի: Կրօնաւորների կազմակերպութեան և կրօնական կամ կղերական իշխանութեան հետ:

Յանձնաժողովը համակրութեամբ ընդունեց առաջարկը և ցանկութիւն յայտնեց տեսնել այդ հրատարակութեան գաղափարը իրագործված առաջիկայ ձմեռվայ ընթացքում:

Սակայն մի գործնական հարց է առաջ գալիս, թէ արդեօք ի՞նչ միջոցներով պէտք է կամ կարելի է իրագործել այդպիսի մի հրատարակութիւն:

Անկասկած, կը գտնվեն հիմնարկութիւններ, ինչպէս, օրինակ, Պետերբուրգի Համալսարանը, Գիտութիւնների Ակադեմիան և Հնագիտական Կոմիտեան, որոնք կը տան մի որոշ օժանդակութիւն: Բայց զրանք բաւական չեն լինի և հարկաւորութիւն կը գաղափար լրացնել պակասը մասամբ բաժանորդագրութեամբ, իսկ մասամբ յատուկ նուիրատուութիւններով այդ նպատակով:

Բաժանորդագրութիւնը կարող է աշխուղել այն դէպքում, եթէ կատարվող ուսումնասիրութիւնները շօշափեն այնպիսի խնդիրներ, որոնք ունեն փոքր ի շատէ կարևոր նշանակութիւն մեր երկրի պատմական և ազգագրական ուսումնասիրութիւնների համար և կրում են իրանց վրա գրական մշակութեան և լայն քննական ոգու կնիք իրանց վրա:

Մենք, յամենայն դէպս, ուրախ կը լինենք, եթէ աշխուղել իրագործել մեր երկրի ուսումնասիրութեան վերաբերեալ այդ դիտաւորութիւնը, մասնաւորապէս որ մեր երկրի պատմական, աշխարհագրական և ազգագրական խնդիրները թէ և վաղուց շօշափված են, բայց լուրջ կերպով շատ չեն ուսումնասիրված:

Ով ինչ կրօնի ուղում է թող լինի: Դա կաւարտութեանը չէ վերաբերում: Միայն թէ կառավարութիւնը ոչ մի պարտականութիւն չունի չէ առնում կրօնի և կրօնաւորների վերաբերութեամբ: Հատարակութեան մէջ ամեն մի համայնք ինքնուրոյն կերպով պարտաւոր է տնօրինելու իր կրօնական գործերն ու ծախքերը: Նոյն իսկ կրօնի դաստաւորութիւնը դուրս է բշխում բոլոր պետական գործերից: Իսկ զպրոցները լինելու են բոլորն էլ պետական կամ պետութեան թոյլտուութեամբ և նրա ծրարագրով բացված: Ամեն մի ընտանիք թող ինքը հոգ տանի իր գաւառի կրօնական դաստաւորութեան վրա: Դա խղճի գործ է և դուրս պետական վերահսկողութիւնից կամ կօնտրոլից:

Անա այս է, որ կոչվում է «պետութեան աշխարհականացում» (laification de l'Etat):

Այդ հակայական ծրարքի մի մասն է, որ Ֆրանսիայի կառավարութիւնն ուղում է իրականացնել: Մի մասը—այդ, բայց խոշոր մասը: Նկատենք, որ հին և միջին դարերում առհասարակ յաղթողը հոգևորականութիւնն էր, իսկ նոր և նորագոյն ժամանակներում գերակշռութիւնն անցել է արդէն աշխարհական իշխանութեանը:

II

Աշխարհական և կրօնական սկզբունքների միջման ամենափայլուն օրինակը տալիս է կաթոլիկ եկեղեցին արեւմտեան Եւրոպայում:

Մի ժամանակ նա լիակատար տէր էր Եւրոպայում: Հռոմի հսկայական կայսրութեան լուծվելուց յետոյ, նրա հպատակների կարգապահութեան ու հպատակութեան վարժված ուղիղ ենթարկվեց կաթոլիկ կղերին: Թէ և ընկաւ ծովածաւալ կայսրութիւնը, բայց նրա տեղը ստեղծվեց մի նոր ու աւելի հսկայական ամբողջութիւն—կաթոլիկ եկեղեցին:

Օստ-Գոթեր, Վեստ-Գոթեր, Լոնգօբարդներ, Ֆրանկներ, սաքսոններ, վանդալներ և բազմաթիւ ուրիշ բարբարոս գերման ցեղեր կազմեցին մանր ու խոշոր նոր պետութիւններ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՆԵՐԱԼ-ԼԵՅՏԵՆԱՆՏ Ի. Ն. ԲԵՅՏԵՐ

Ինչպէս արդէն հաղորդել ենք, շաբաթ օրը, օգոստոսի 27-ին, սրտի կաթնուածից վախճանվեի Թիֆլիսի կոմէնդանտ գեներալ-լէյտէնանտ Բէյտերը:

Հանգուցեալը ծնվել է 1837 թիւն: Սկզբնական կրթութիւնն ստանալով մի մասնաւոր դպրոցում, նա 15 տարեկան հասակում մտաւ զինւորական ծառայութեան մէջ 1852 թիւն: Այդ ասպարէզում անխնայ ծառայելով, նա բարձրացաւ զինւորական սանդուղքի բոլոր ստորին ու միջին աստիճաններով և վերջապէս 1902 թիւն արժանացաւ գեներալ-լէյտէնանտի բարձր աստիճանին: Մօտ 7 տարի հանգուցեալը վարել է բաւալիօնի հրամանատարի պաշտօն, իսկ 1878 թիւց մինչև իր մահվան օրը նա Թիֆլիսի կոմէնդանտն էր:

Ի. Ն. Բէյտերը մի քանի անգամ մասնակցել է Կովկասի լեռնականների դէմ մղված արշաւանքներին և վերջին ուս-թիւրքական պատերազմին: Այս վերջին պատերազմում հանգուցեալը բաշխութեամբ կուսում, մի թիւթ վէրք է ստացել:

Նա ունէր բազմաթիւ շքանշաններ թէ ուսական, թէ թիւրքական ու պարսկական:

Նա համարեա մարդը կենքն անցկացրեց Կովկասում և մասնաւորապէս Թիֆլիսում: Այստեղ նրան ամենքը ճանաչում էին: Նա յայտնի էր ոչ միայն զինւորական օֆիցեր, կոմէնդանտ և այլն, այլ և իբրեւ հասարակական գործիչ: Նա անգամ էր շատ բարեգործական ընկերութիւնների և նախագահ կենդանիների հովանաւորող ընկերութեան, որը հանգուցեալի խելացի վարչութեան տակ ծաղկեց ու զարգացաւ:

Իբր ընկեր ու մարդ, հանգուցեալը մարմնացեալ բարութիւն էր: Նրան դիմող բազմաթիւ

Հոռմի դիակի վրա:

Այդ բոլոր նորակազմ իշխանութիւնները կաթոլիկ էին: Բոլորը Հռոմի պապի հօտն էին: Շատ երկարատև ու փառաւոր էր Հռոմի տօրապետութիւնը: Դարերի ընթացքում մարդիկ վարժվել էին հպատակվելու Հռոմին: Յեղերն անկախացան, բայց կրկին Հռոմից էին սպասում հրամանների: միայն այժմ հրամանը կրօնական էր:

Պապի հյուս-հարավային բարբարոսները զարգանում են աստիճանաբար: Նրանց աշխարհական պետերն սկսում են կամաց-կամաց դուրս գալ պապերի բացարձակ բռնապետութիւնից: Նրանց թէօկրատիական բռնակալ ձգտումները չափազանց սկսում են ծանրանալ աշխարհական անասն իշխանների վրա:

Սկսվում է դարեւոր կռիւր հոգեւորի և մարմնավորի մէջ:

Բանի մարդկային պատմութեան անիւր առաջ էր շարժվում, այնքան աւելի աշխարհականները յաղթող էին հանդիսանում:

Պապերը գզալով իրանց ոյժի անկումը, սկսեցին առանձին-առանձին համալսարաններ (հոնօր) կամ դաշնագրեր կնքել արդէն հզօրացող ու կենսորոշող ազգային խոշոր պետութիւնների հետ:

Պապերի հին ամենազօրութիւնն ընկել էր, այժմ նրանք ուղում էին մասնակի դաշնագրերով յետ խել իրանց նախկին իրաւունքների գոնէ մի մասը, պահել իրանց ձեռքին անցեալի բեկորները:

Անա այդ մասնաւոր դաշնագրութիւնները կամ համաձայնութիւնները, որ կապում էին պապերը միջին դարերի և նոր ժամանակների աշխարհական պետերի հետ, կոչվում էին կօնկորացիոն,

Եւրոպական պատմութեան մէջ առաջին խոշոր կօնկորացիոն կնքված է 1122 թիւն Կալէքտոս II պապի և Հենրիկոս V կայսրի միջև: Դրանով նրանք շատ թերի կերպով վճռեցին մի խիստ վիճելի խնդիր—իսկիւսիսուալի հարցը: Պապերը նշանակում էին եպիսկոպոսներ ու վարդապետներ իրանց թիւերի հա-

աղբասներին, գործ ուղղորդներին, միջնորդութիւն հայցողներին նա երբէք դատարկածեւն յետ չէր դարձնում: Եւ անպատճառ այժմ նրանից բարեբարված շատ ու շատ անձեր ամենահասակեղծ զգացմունքում ողբում են նրա մահը:

Աւելորդ չէր լինի յիշել նաև, որ հանգուցեալի մայրը Բէյտերէզեան հայ իշխանական յայտնի առնից էր:

ՆԱՍՏԱԿ ԱՍՈՒՄԱԿՆԻՑ

Օգոստոսի 24-ին

Ներքին գործերի մինիստրի օգնական սեփական Դուրնօֆ օգոստոսի 21-ին հեռագրով տեղեկացրել է երկրիս կառավարչին, թէ բժ. Արեւելք, իրան յանձնված յանձնարարութիւնները վերջացնելով, վերադարձել է Պետերբուրգ: Այժմ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճել է ուղարկել մեր երկիրը կոմս Շուվալովին, պատուիրելով նրան հարկաւոր միջոցներ ձեռք առնելու խօրհայի դէմ, որպէս զի նա չը տարածվի կայսրութեան միւս նահանգներում:

Համաձայն մեր բաղադրի կառավարչի զեկուցման, ներքին գործերի մինիստրութիւնը հրահանգաւորել է հետևեալը:

1) Միջին-Ասիայի երկաթուղու իւրաքանչիւր մարդատար գնացքում պիտի գտնվի բժիշկ՝ որը վերահսու պիտի լինի ճանապարհորդութեան ժամանակ հիւանդութեան դէպքերում:

2) Թողնել գնացքներից դուրս գալու աղաւտութիւն Մերվ և Կահախկայ կայսրաններում միայն այն ճանապարհորդներին, որոնք եկած են իշխելու յատուկ այդ կայսրաններում:

3) Կրասնովոդսկից և Չիլիլիցիայից հեռացող այն շոգեւաններին, որոնք բժիշկ չունեն արգելել տեղափոխելու համար բարդիկ վերցնելու:

մար, բայց կայսրները (գերմանական) նըրանց չէին ընդունում, հող չէին տալիս, նոյն իսկ գէնքի ուժով հալածում էին նըրանց. իրանք էին ուղում նշանակել իրանց պետութեան մէջ բարձրաստիճան հոգևորականներին: Իսկ երբ իրանք էին նշանակում, պապը չէր ճանաչում նրանց, բանադրում, դուրս էր քշում եկեղեցուց...

Անա այդ հարցի առիթով կնքվեց առաջին կօնկորացիոն: Պապը պէտք է նշանակէր եպիսկոպոսներին, իսկ կայսրը պէտք է նրանց տար, հազցնէր (investire) իշխանութիւն: 25-րդ միջին դարերում եպիսկոպոսները հողեր ունէին, նրանք էլ աշխարհական իշխաններ էին միաժամանակ:

XV դարի սկզբներում զարհուրելի խառնաշփոթ վիճակի մէջ էին կաթոլիկ եկեղեցու գործերը: Յովհանն Հուսի, Ուիլիլմի, Սալօնաբօլայի բողոքող շարժումները պղտորել էին մտքերը: Կօնստանդուլում կազմված իբր քեպիսկոպական ժողովը յօնքը շինելու փոխաբէն՝ աչքն էլ հանեց: Ֆրանսիան ունէր իր պապը, Սպանիան իբր, Կօնստանդուլի ժողովը կամ կօնսիլն էլ իբր նշանակել: 3 հակաթոռ պապ միաժամանակ: Անա այդ պապերից մէկը, Մարտին V 1418 թիւն առանձին-առանձին կօնկորացիոն-կապից Ֆրանսիայի, Դերմանիայի և Անգլիայի պետերի հետ, զիջումներ արեց նրանց և ինքը ճանաչվեց նրանցից իբր իսկական, լիցքված պապ, իսկ միւսներն իրաւաւորել եղան:

1449 թիւն Ֆրիդրիխ III կայսրը և Եւգենիոս IV պապը կնքեցին Վիեննայի կօնկորացիոն, որով պապին իրաւուր էր տրվում կայսրի երկրից կրօնական տուրքեր (նոյն իսկ կանօնաւոր հարկեր): Տաւաբելու, որը գումարներ պահանջելու հաւատացեալներից, ամբողջ կայսրութեան մէջ հոգեւոր հովիւներ նշանակելու և այլն:

Այս մի քանի օրինակներ բաւական համարելով մնացած Եւրոպայի վերաբերութեամբ, այժմ դիմենք Ֆրանսիային:

(Կը շարունակվի)

կան ազգայնական զգացման արտայայտու-
թիւն և մի և նոյն ժամանակ ուսուցիչ կառա-
վարութեան անխախտելի վճիռն է: (T. A.)

Լուսեր միջազգայնական հաղորդում է, որ Ֆրան-
սիայի, Անգլիայի և Միացեալ-Նահանգների
միջև բանակցութիւններ են սկսուել, թէ ինչ
միջոցներ գտնել կանգնեցնելու արեւմտեան
թիւնը Հեռաւոր-Արեւելքում: Ենթադրում են,
որ հետեւեալ պայմանները հիման վրա կա-
րող է հաշուութիւն կնքել: Մանջու-
րիան վերադարձնում է Չինաստանին եւ-
րոպական տուգանք չէ պահանջում: (Hob.)

Ռուսաստանը նոր հաշուութիւն է քննում: Նիւ-Եոր-
կից հաղորդում են, որ Ռուսաստանը շատ
նաւեր է պատուիրել Ամերիկայում: Անգլիա-
յում Ռուսաստանը ոչ մի պատուէր չէ արել,
ի նկատի ունենալով անգլիացիներին թշնամա-
կան վերաբերմունքը դէպի Ռուսաստանը: Ա-
մերիկայում արած պատուէրները այնքան մեծ
են, որ ամերիկական նաւաշինարանները կարող
են բարձրացնել ամերիկական անկեղծ նաւա-
շինութիւնը: (Русс)

ՍՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՆԻՐ

«Temps» լրագիրը հաղորդում է, որ թիւր-
քաց կառավարութեան խոստացած օգնութիւ-
նը Սասունի ժողովրդին իր նպատակին չը
հասաւ: Ինչպէս յայտնի է, սուրբանը նուրբեց
5000 լիրա հայ այրված գիւղերը վերանորո-
գելու: Սակայն այդ գումարը տեղական իշ-
խանութիւնները գործ դրին զորանոցներ
կառուցանելու Սասունում: Հայ ժողովրդի դը-
րութիւնը յուսահատական է: մինչև այսօր ոչ
մի կողմից որ և է օգնութիւն չէ հասցրված,
մինչդեռ քիւրդերը և կանոնաւոր զօրքերը շա-
րունակում են աւերել և քանդել նրանց տնե-
րը: (Hob. Время)

«Արեւմտայի» «Informaation» լրագիրը հաղոր-
դում է, որ թիւրքաց սուլթանի անուով իր
հրահանգով Սասունի պատմական թիւրքաց
բաղա-
բակները շրջաններում չափազանց մտահոգու-
թիւն է պատճառում զանազանագութեան
հարցը: Պարսկական կուսակցութիւնը, որի
պարագլուխն է Իզմէտ-փաշան, աշխատում է
զանք ապահովել սուլթանի կողմից և սիրե-
ցեալ որդի Րիզաթի համար, որի կառավարու-
թիւնը հաճելի կը լինէր Բէֆօրմիսի բոլոր
կուսակցիներին: Սակայն պահպանողական
կուսակցութիւնը ընդդիմանում է այդ ծրա-
գրին: (Hob. Время)

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌՄԱՆՈՒՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՆ ԳՈՐԻՍԿԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

28 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գինեւալ-աղբւտանս Կուր-
պատկինի ամենահպատակ հեռագիրը Նորին
Կայսերական Մեծնութեան Անունով օգոստոսի
27-ին, «Օգոստոսի 26» և 27-ին բանակը չու-
նեցաւ պատերազմական ընդհարումներ: Հա-
կառակորդը չէ ցոյց տալիս ներգործական
գործունէութիւն: Տեղատարափ անձինքը
շարունակվում են, նրանք թոյլ չեն տալիս, որ
ճանապարհները չորանան և պակասութիւննե-
րը չենվեն: Այդ մասին ամենահպատակօրէն
զեկուցանում են Ձերդ Կայսերական Մեծնու-
թեան: (Hob. Время)

28 օգոստոսի

ԼՃԱՍՍԱ: Դաշնագիրը կնքելուց յետոյ գնդա-
պետ Իօնգէնսկայը մի ճառ խօսեց, որի մէջ
այն միտքը յայտնեց, որ մեծ-բրիտանական
կառավարութիւնը չի խառնվի կրօնական հար-
ցերի և Տիբեթի ներքին կարգերի մէջ, այլ
ցանկանում է միայն կանոնաւորել ա-
ռւտարական յարաբերութիւնները և Մեծ-Բրի-
տանի ու նրա հպատակների հետ արժա-
նավայել վերաբերմունք: Նա յայտ ունի, որ
երկարատե խաղաղութիւն կը լինի, բայց
դաշնագրի ամեն մի խախտումը խստօրէն կը
պատժվի: Յետոյ Իօնգէնսկայը հաղորդեց
պատերազմական գերիների ազատման մասին:

ԼՈՒՆԻՐ: Որքան այժմ յայտնի է, անգլիա-
ցիները զրկել են Տիբեթին հետեւող պայման-
ները, արշաւանքի ծախքերը վճարել, բաւարա-
րութիւն տալ մեծ-բրիտանական ներկայա-
ցուցիչներին հասցրած վերաւորանքի և զինված
զինադրութիւն ցոյց տալու համար, Տիբեթի և
Հնդկաստանի միջև առևտուրը դիւրութիւններ
և տիբեթեան հողի վրա անգլիական սահմա-
նային սիւներ կանգնեցնել:

ԼՈՒՆԻՐ: Լաւասայից հեռագրում են, որ
գալալ-լաման, ինչպէս երևում է, չի վերա-
դառնալ: Աշխարհական իշխանութիւնը կը
թանձնի խնամակալի, իսկ Շիբազգէի Տաշէն-
լաման, հաւանօրէն, հոգեւոր գլուխ կը ձա-
նալվի: Անգլիական արշաւախումբը կը սկսէ

վերադարձը հոկտեմբերի 3-ի մօտերը: Խաղա-
ղութեան կնքիւր անգլիական քաղաքական
շրջաններում շատ մեծ բաւականութիւն է ա-
ռաջացնում: Սպասում են, որ այժմ Անգլիան
խակական հովանաւորութիւն կը հաստատէ Տի-
բեթի վրա:

ԿՐՕՆԵՏԱՆԴ: Ցամաքային բերդապահ զօրա-
մասերը Հեռաւոր-Արեւելք մեկնող կօնոր-ծո-
վապետ Բօթիստովինսկուէ կազմակերպին մատու-
ցանում են մի ուղեւժ վաղեմի Ստոտա-
ծամօր պատկերով:

ԼՈՒՆԻՐ, օգոստոսի 28: «Քայմա»-ի թղթա-
կիցը եւրոպական ծախաղովեան բանակում
ենթադրում է, որ Կուրօպակիւնը յետ կը
բաշխի դէպի իր օժանդակ զօրքերը, որ ժա-
մուտի են Եւրօպայից, և հաւանօրէն իւրեր-
նի ճանապարհին դիւր կը բռնէ: Եւրօպական
բանակը, այն դէպքում, երբ նա կը համար-
Մուկղէնին, ստիպված կը լինի մի առժամա-
նակ հանգստանալ վերջին 14 օրերի լարված
դրութիւնից:

ՅԶԻՆԴՈՒՆ, օգոստոսի 28 (Բէյութ): Տօկիօ
գնացող մի եւրօպացի օֆիցէր հաղորդեց, որ
եւրօպացիների կորուստները Պօրտ-Արտուրի
մօտ վերջին օրերս շատ մեծ են—15,000 հո-
գուց աւելի: Իսկ Լեւոսեանի մօտ սպանված և
վիրաւորվածների թիւը 20,000-ից աւելի է:

ՉԼԵՆԳՆԻՆ, օգոստոսի 28 (Բէյութ): Ժամանեց
երեկ Դաշնից դուրս եկած մի եւրօպացի:
Նա ասում է, որ լուրերի համեմատ գլխաւոր
շուրջը, որ մատուցութիւն կար այսօր անել,
յետեւագրված է մինչև օգոստոսի 31-ը, և կարող
է պատահի, որ նորից յետագգվի:

ՇԼԵՆԳՆԻՆ, օգոստոսի 28 (Բէյութ): «Աս-
կօլը» դուրս եկաւ նաւաշինարանից և կանգ-
նեց «Մանջուրի» և «Կրօզով» մօտ: Էկիպա-
ժը կը մնայ նաւի վրա՝ մաքսատան թղթա-
թափի նաւի հակողութեան տակ:

ԼՈՒՆԻՐ, օգոստոսի 28 (Բեյութի վրայով):
Ձիֆուից եկած հեռագիրները հաղորդում են,
որ օգոստոսի լոյս 18-ի գիշերը ցողացուցիչ-
ներով ի յայտ բերվեց եւրօպական ակա-
նակիւնների մի փոքրիկ նաւատորմ, որ ուղեկ-
ցում էր ականներ գնդակահարող նաւին:
Այն մարտիկները կրակով այդ նաւը ջրա-
տուց արվեց: Մինչև օգոստոսի 25-ը եւրօպա-
ցիները կորցրել են 29,600 մարդ:

ԼՈՒՆԻՐ, 28 օգոստոսի: (Բէյութ): Ռուսնե-
րի տակտիկայի վերաբերմամբ «Տայմի» թղթ-
թափիցն ասում է. «Ռուսների ամենագլխաւոր
սխալը նրա մէջն է, որ նրանք մարդկանցով
շատ են լցնում իրանց պաշտպանողական դիւ-
րքերը, այն ինչ եւրօպական տակտիկայի միակ-
սկզբունքը, ինչպէս այդ ցոյց տուցին
Օկուի հրամանատարութեան տակ գտնվող
գիւղիկայի գործողութիւնները, կտրական ճա-
կատային յարձակումներն են: Եւ համոզված
են, որ Օկուի հրամանատարութեան տակ է
գտնվում աշխարհի լաւագոյն հետեւի զօրքը:
Չեմ կարծում, որ որ և է մի ուրիշ զօրք կա-
րող լինէր յաջողաբար հինգ օրվայ ընթաց-
քում ութ անալող ընդհանուր հետեւիկային
յարձակումներ կատարել ամբողջութեան դէմ
և այնու ամենայնիւ չը կորցնել տուրմուն-
թիւնը»:

ԲԵՆԻՆ: Ռուսական զենազան ժաղօվալու
կետեւի դէմ յանցաւոր փորձ անող Իլինկու-
զործի ընդութիւնը աւարտվեց և ակտերը շու-
տով կը ներկայացվեն շվեյցարական դատա-
սանական իշխանութիւններին:

ՅԻԼԻՊՊՈՂՈՂ: Հնդկականաւոր աղբւրից Կ.
Պօլում ստացված են տեղեկութիւններ, որ
լուրժ անկախութիւններ տեղի ունեցան Վա-
նի, Բիթիլի և Էրզրումի վրայէններում, որ
առաջացրին հայ յեղափոխական հրոսակա-
յութիւնը: Հիւսիսայինները խորհուրդ են տալիս
եռանդուն խաղաղացում կատարել, սակայն
բռնութիւններ չառաջացնելով:—Բօլաքական
զինուորական միւնիստրը հրաւիրեց Սօֆիայում
գտնվող բոլոր զինուորական գործակալներին
ներկայ լինել մեծ զօրանադէմներին, որոնք
տեղի կունենան զեկտեմբերի 10-ին Պօպովեան
շրջանում Բաղդադի մօտ հէնց իրանի իշխանի
գլխաւոր զեկավարութեամբ:

29 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բարձրագոյն ուկաղ. «Անհրա-
ժեշտ համաձայնով պատերազմական դրութեան
մէջ ընել Օրէնայի շրջանի մի քանի զօրա-
մասերը, որոնք նախորդած են մեր զինա-
ւորված ոյժերը զօրեղացնելու համար Հեռա-
ւոր Արեւելքում, աւելացնելով դրանց զօրա-
մասեր և ուրիշ զինուորական շրջաններից, նոյն-
պէս կազմակերպել նորից մի քանի յատուկ
զօրամասեր և ուժեղացնել գործող զօրամա-
կի զոյգութիւն ունեցող մի քանի մասերը,
Մենք հրամայեցինք, ներկայ թիւն զինուորա-

կան միւնիստրին տուած Մեր ուկաղով, այդ
առարկայի վերաբերմամբ այժմ և եթ Մեր
ցուցմունքների համեմատ բոլոր պատշաճաւոր
կարգադրութիւններն անել: 1) Իսկական ծա-
ռայութեան կանչել, համաձայն գործող ցու-
ցակի այդ դէպքի համար առանձին մասնա-
ւոր փոփոխութեան, զօրքի պահեստի զինուոր-
ների հարկաւոր թիւը հետեւեալ գաւառներից՝
Օրէնայի զինուորական շրջանի, Ուլսոնի նա-
հանգի—Ուլսոնի, Ալեքսանդրիսկի, Անանիէ-
վի, Երիւսաւուրադի, Օրէնայի և Տիբասայի:
Բնաւորայի նահանգի—Բիլինգի, Ակկէ-
մանի, Բէնգէրի, Բէլէգի, Բադայի, Օրգէ-
վի և Սօրօկեան. Եկատերինսկայի նահանգի—
Եկատերինսկայ, Ալեքսանդրովեան, Բախ-
մուտի, Վերինէնէպովեան, Մարիուպօլի,
Նօփօսովեան, Պալիօքրադեան և Սլավա-
նօսերեան, Տաւրիկեան նահանգի—Բէրդիան-
սկի: 2) Վերոյիշեալ գաւառներից մի քանիս-
ներում, բացի պահեստի զինուորների կանչե-
լուց, տալ պատերազմի կարիքներին համար
ձիւր, համաձայն այն կարգի, որ մտցրված է
գործող զօրամարտի ցուցակագրութեան առա-
ջին կէտում յիշված մասնաւոր փոփոխու-
թեան մէջ: 3) Իսկական ծառայութեան կան-
չել պահեստի զօրքի կայսրութեան սահման-
ներում ապրող այն բոլոր օֆիցէրներին, ո-
րոնք, գոյութիւն ունեցող բաժանումներին հա-
մաձայն, նշանակվելու են այժմ պատերազմա-
կան դրութեան մէջ զինվող, նոր կազմակերպ-
վող և ուժեղացնվող զօրամասերը լրացնելու
համար, նոյնպէս և, հարկաւորութեան դէպ-
քում, պահեստի և հասարակ զինուորներին,
որոնք այս ցուցակով նշանակված են փոխա-
րինելու օֆիցէրներին և այլ պաշտօնեաներին
նոյն զօրամասերում: Կառավարչական Սենա-
տը այդ կատարելու համար թող պատշաճա-
ւոր կարգադրութիւնն անէ:» Իսկականի վրա
Նորին Մեծնութեան Սեփական ձեռքով ստո-
րագրված է. «ՆիկՕԼԱՅ»: Պետերօֆ, 24 օ-
գոստոսի 1904 թւի»:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: «Օրէնքների ժողովածուի»
մէջ հրատարակված է, որ նշանակվում է
1904—5 թվականների շրջանի համար այն
շաբաթի քանակութիւնը, որ հարկական է ար-
տաղբի գործարաններից ներքին շուկայի հա-
մար, շաբաթի անձեռնմխելի պահեստը և վերջ-
նական գները 1904 թվ. սեպտեմբերի 1-ից
մինչև 1905 թվ. յունվարի 1-ը 4 ր. 20 կ.
պուլը, իսկ յունվարի 1-ից մինչև սեպտեմ-
բերի 1-ը 1905 թվ. 4 ր. 35 կ. պուլը:

ԼԵՍՕՆԵՆ, 27 օգոստոսի: (Բէյութ): Եւրօ-
պական զօրքերի մէջ տեղում է կարգապահու-
թեան կատարեալ քաղաքականութիւն: Երեկ երե-
կայեան, երբ զինուորները կողոպտում էին քա-
ղաքը, ընդհանուր խառնակութեան մէջ վերա-
ւորվեց շտաբանական մի միսիօնէր:

ԼՈՒՆԻՐ: (Բէյութ): Եւրօպական միսիսիան
հրատարակեց հետեւեալ հեռագիրը. «Օյամա
զեկուցանում է, որ օգոստոսի 22-ի և 23-ի
ճակատամարտերից յետոյ եւրօպական աշա-
կողման զօրաբաժինը գրաւեց չինական ած-
խահանքերը և Իմէնգէլ լեւոր: Ռուսաց զօ-
րաբաժին գլխաւոր ոյժերը յետ են նահան-
ջում հիւսիսային ուղղութեամբ դէպի Ուն-
գիտը: Տեղացիներն ասում են, որ ուսուները
երկաթուղով գաւառ տարան 10,000 վիրաւոր-
ներին, իսկ երեք հազար սպանվածներին մնա-
թաղեցին: Դուրս գալուց առաջ ուսուները
այրիցին պահեստները երկաթուղու կայարա-
նի մօտ»:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գինեւալ-աղբւտանս Կուր-
պատկինի հեռագիրը Նորին Կայսերական Մե-
ծնութեան անունով 1904 թվ. օգոստոսի 28-ից.
«Օգոստոսի 28-ին, բացի աննշան ընդհարում-
ներից մեր և եւրօպական իւրաքանչիւ խմբերի
միջև, առանց կորուստների մեր կողմից, պա-
տերազմական ոչ մի գործողութիւն տեղի չէ
ունեցել: Վերոյիշեալի մասին ամենահպատա-
կօրէն զեկուցանում ենք Ձեր Կայսերական Մե-
ծնութեանը»:

30 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Օգոստոսի 29-ին արտա-
սահման ուղևորվեց Մեծ Իշխան Միխայիլ Նի-
կոլայիվիչ:

ՉԻՖՈՒ: 28 օգոստոսի: Վերջին կուրսերի
ժամանակ Պօրտ-Արտուրի մօտ եւրօպացիների
զրաւեցին չորս մարտիկ, բայց ստիպված
էին նորից մարքել նրանց: Ռուսները նորից
թղթաւորներ զրին այդ մարտիկների վրա և
եռանդով պատրաստվում էին զիմարելու յա-
ջողը շուրջմիջ:

ՏՕԿԻՐՈ, 29 օգոստոսի: (Բէյութ): Երեք զօ-
րաբաժին գլխաւոր բժշկի զեկուցումներ
փաստերի հիման վրա, եւրօպացիների կո-
րուստները Լեւոսեանի մօտ տեղի ունեցած

ճակատամարտում համարվում են օգոստոսի
13-ից 17,534 մարդ սպանվածներ և վերա-
ւորվածներ. այդ թւից Կուրօլիի զօրաբաժինը
կորցրեց 4,866, Նօրգուն—4992 և Օկուն—
7,681 մարդ: Օֆիցէրներ սպանված են 136 և
վիրաւորված են 464 մարդ:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 29 օգոստոսի: Զմիւռնայում
ժանտախտով հիւանդանալու երկու կանկա-
ծելի դէպք է եղել. ի նկատի ունենալով այդ,
այդտեղից եկող միջերընը կենթարկվին
բժշկական քննութեան և զէկլինիկէլոյի:
ՀԻՐՈՍ, 29 օգոստոսի: Զէմուրպում գտնվող
իտալական Մարիօ Պօլօ պատերազմական նա-
ւի վրա ուսմբի պայթիւն տեղի ունեցաւ.
այդ ժամանակ պայթած գաղբից թունաւոր-
վեցին երեք մարդ, որոնք մեռան, 17 ուրիշ-
ները, որոնց թունաւորվելը աւելի թեթեւ ձե
ունէր, առողջանում են:

ԿԱՐԿԱՐԱԼԻ, 28 օգոստոսի: Սասունի քա-
մու ժամանակ այրվեց քաղաքի երրորդ մասից
աւելին: Վնասները նշանաւոր են:

ՄՕՍԿՎԱ: Դասատուների շրջաններում քն-
նվում է ծեր ժանկավարների համար հանրա-
կացարան հիմնելու հարցը:

ՎԻԵՆԱ, 29 օգոստոսի: Յունական Գէօրգի
պրինցը ճանապարհ ընկաւ Պետերբուրգ:

30 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գինեւալ-աղբւտանս Սախա-
րովի հեռագիրը գլխաւոր շաբաթի 1904 թ.
օգոստոսի 29-ից. «Պարզված է, որ դէպի Եան-
տայի հանքերը տանող երկաթուղային գիծից
դէպի հիւսիս եւրօպական նշանաւոր ոյժեր
չը կան: Աւելի հարաւ, Լեւոսեանի ուղղութեամբ
գտնվում են նրանց ընդարձակ և բազմաթիւ
քանակները»:

ԽԱՐԻՆ, 29 օգոստոսի: (Սեփական թղթ.):
Ամեն օր գալիս են հարաւից գնացքներ վի-
րաւորներով: Անընդհատ և կանոնաւորապէս
փոխադրվում են նրանք աւելի հեռաւոր տե-
ղեր: Վիրաւորվածների, նոյն-իսկ ծանր վի-
րաւորվածների հոգեկան տրամադրութիւնն աշ-
խոյժ է: Շատերը ձգտում են, հէնց որ հնա-
րաւոր լինի, նորից շաբթի մէջ մտնել Պատե-
րազմական բեմից նոր տեղեկութիւններ չեն
ստացվել: Ըստ երևոյթի, երկու բանակներն
էլ կը զբաղվեն իրանց ոյժերը կենտրոնացնե-
լով համապատասխան պատերազմական դրու-
թեան փոփոխված պայմաններին: Պօրտ-Ար-
տուրից ստացված վերջին տեղեկութիւնները
հանգստացուցիչ են:

ՏՕԿԻՐՈ, օգոստոսի 29-ին («Բէյութ»): Օյա-
մա զեկուցանում է, թէ Կուրօլիի օգոստոսի
22-ին և 23-ին դէպի հիւսիս-արեւմուտ շաբ-
վելով՝ ուսուներին ստիպեց նահանջել դէպի
Մուկղէն: Կուրօլիի հաղորդում է, թէ օգոստո-
սի 23-ի կուրից յետոյ ուսուներ Մուկղէն տե-
ղափոխեցին 10,000-ից աւելի վիրաւորներ և
հաւաքեցին սպանվածների մեծ մասը, այնու
ամենայնիւ թողին Լեւոսեանի մօտ 3000 զիւկ-
նահանջելու ժամանակ ուսուները յաջողվեցին
տանել թղթաւորները և ուսուների պաշարը:
Խրամաններով գտնված են մի քանի սայլեր:
Եւրօպական կորուստները դեռ պարզված չեն,
բայց հազարն են: Օգոստոսի 22-ին 10 ժամին
Կուրօլիի կենտրոնական զօրամասը յարձակ-
վեց ուսաց ուժիկ զօրախմբի վրա՝ Խախա-
կուի մօտ, եւնտայից դէպի արեւելք: Սաս-
ունի կուրից յետոյ գիշերվայ ընթացքում եւ-
րօպացիներն ստիպեցին ուսուներին նահանջել
դէպի հիւսիս: Եւրօպական ճախ զօրախմբը
առաջ շաբթվելով արեւմտեան ուղղութեամբ
գրաւեց այն դիրքը, որ տարածվում է դէպի
հիւսիս-արեւմուտ, Շախիսից մինչև Շան-
սեպցի: Ռուսական առաջապահ գունդը գրա-
ւում է խրամաններով ամրացրած գիծը բարձ-
րութիւնների երկարութեամբ Տանտագուօից
դէպի արեւելք: Ռուսաց մի զօրաբաժին, որի
թիւը անյայտ է, շարունակում է շարժվել դէ-
պի Բասեպցի:

ԿԱՐԿԱՐԱՐԱՐ: Օգոստոսի 22-ին արտիլերիան
ամրակոծում էր յետ նահանջող ուսուներին,
այն

ՏԵՆՆԵՐԻՆ, 29 օգոստոսի: (Բէյտէր): Լուս-
բեր են պատում, որ Մանջուրիայում մեծ
պատի այն կողմը առաջանում են չինական
զորքեր և որ չինական ուրիշ զինքեր արդէն
գրաւած ունեն այժմ Լիաօսիէի երկու ամիւրն
են. հաստատում են, որ այդ զորքերը նա-
նակված են գրաւելու համար այն հողը, որը
հաղթանակներին է բաժին ընկել: Գերմանա-
կան օֆիցէրները միջոցներ են ձեռք առնում
ստորագրելու այդ լուրերը: Ինչպէս երևում է,
չինական զորքերը ցամաքային ճանապարհով
են գնում լիւնները ետեւ, և ոչ թէ երկաթու-
գով: Նրանց թիւը որոշել չէ կարելի:
ԼՈՆԴՈՆ, 30 օգոստոսի: (Բէյտէր): Եւրո-
պական ծախ բանակում գտնվող «Դէյլի Տէլե-
գրաֆ»-ի թղթակիցը հաղորդում է օգոստոսի
26-ից, որ եւրոպացիները գերաւորութիւն
ունեն Մուկդէնը գրաւելու 3 շաբաթ յետոյ և
արդէն ճանապարհ են ընկել, շարժվելով լեռ-
ների վրայով ժամանակաւոր ներդուրի երկա-
թուղու օգնութեամբ: Օյիաման հրամայել է
Կուրօսկիին միանալ այն բանակին, որ գտնու-
մում է այժմ Լիաօսիէից 5 մղոն հիւսիս-արեւ-
ելքում: Շնորհիւ այն բանի, որ Կուրօսկիին
չափովից զուրա զայ լիւնային վայրերից և
գրաւել երկաթուղին, Կուրօսկիին հնար
ունեցաւ յետ նահանջելու: 24 ժամ շարունակ
երկու կողմի դրութիւնն էլ շատ լուրջ էր:
Միայն Օկուր բանակի հիւսիսի յարձակում-
ներն ապաստեցին եւրոպացիներին: Յարձա-
կումները կատարվում էին իրար ետեւից մէկ
մէկի վրա, որպէս զի Կուրօսկիի բոլոր բանակը
փրկվի: Ներկայ կազմակերպութեամբ ուսումնարը
չեն կարող դիմադրել եւրոպացիներին ոչ լեռ-
ներում, ոչ դաշտավայրերում: Արդիւնքն այն
եղաւ, որ Օկուր, Նոգուրի և Կուրօսկի բանակ-
ները միացան՝ նպաստելու ունենալով անցնել
Մուկդէնի միւս կողմը արևմուտքից: Այս
տարվայ մանջուրական պատերազմը կը վեր-
ջանայ Մուկդէնի առումով:
ԼՈՆԴՈՆ: Օգոստոսի 30-ին (Բէյտ. գործ.):
«Դէյլի-Մէյ» լրագրին Տանթրիքի հաղորդում
են, որ Սպարտիկ հրուանդանի բարձրութեան
վրայից երէկ նկատել են ուսումնական մի կրէյ-
սէր: «Դէյլի Տէլեգրաֆ» խիստ դատապար-
տում է եւրոպական իշխանութիւնների գոր-
ծողութեան ձևը օտարերկրեայ գործակալնե-
րի և թղթակիցների վերաբերմամբ և ասում
է, որ եւրոպացիները կատարում են քաղա-
քական մեծ սխալ: Անգլիայի ներկայացուցիչ-
ների վերաբերմամբ եւրոպացիները չը պէտք
է մոռանան, որ միայն բրիտանական միա-
ջեպի նաւատորմի հզօրութիւնն էր, որ ար-
գելից կօյլիցիային ոչնչացնել եւրոպական
գերիշխանութիւնը ծովի վրա: Արևմուտքի
անկեղծ համակարգները արձագանք չեն
գտնում եւրոպացիներին կողմից — շնորհիւ
նրանց աւելորդ դիւրահաւատութեանը: «Դե-
յլի Տէլեգրաֆ»-ը քննադատում է նոյն-
պէս եւրոպական ռազմագիտութիւնը և ա-
սում է, որ Լիաօսիէի ճակատամարտը ամե-
նէին մահացու հարուած չը հասցրեց ուսու-
կան հզօրութեանը:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԻՄՈՒՀԻ ՏԵՐԱՆԵԱՆ
ԻՍՏԱՆԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԼԱՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ե. ՀԱԽԱԿԻՐԵԱՆ
Մասնագէտ միջազգային և սիֆիլիսի բանական
հիւանդութիւնների, — ընդունում է հիւանդնե-
րին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան
6. ժ.—9 ժ.: Կուկիւ, Միսիսիօսկայիս փ. № 20.
(ո. Կ. Ե.) 2—30

Ընդունում են ձեռնառն պայմաններով
Գ Ի Շ Ե Ր Օ Թ Ի Կ
աշակերտներ. Бедютовский пер. домъ № 23.
(ո. Կ. Ե.) 3—6

Յովսէփ Մէլիք-Չանկեսանի
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍՈՒՆՈՒՄ
ընդունում են գրեթէ թիկ և երթեկ աշա-
կերտն եր պատրաստվելու բոլոր միջնակարգ
գաղութների համար. ընդունվում են նաև իրրև
գիշեր օթիկ գաղութներում արդէն սովորող-
ները: Օտար լեզուներից աւանդվում են գեր-
մաներէն և ֆրանսերէն: Թիֆլիս, Բէհրու-
թեան փողոց № 10, տ. պոլկ. Ստեփանեանի:
(Ե. Կ. Ե.) 5—10

Հարկատու Է հայերէն և ռուսերէն լե-
զուներ լաւ իմացող ՀԱՅ
ՈՒՍՈՒՆՆԱՐԱՆՈՒՄՈՒՄ ՎԵՐԻՆ-ԱՂԱՎԻՍ ԳՆԱՐԸ ՀԱ-
ՄԱՐ: Պայմանների մասին կարելի է տեղեկա-
նալ Бедютовская ул. № 45, кв. Аветисова.
(ո. Կ. Ե.) 2—3

ՖԻՆԱՆՍԵՐԷՆ
Լեզուի մի փորձված ուսուցիչ պատրաստ է
պարագվելու ցանկացողներին հետ: Ուշը է
դարձվում մասնաւորաբար պրակտիկայի վրա:
Դիմել «Մշակի» խմբագրութեան:
(Կ. Ե. Ե.) 1—10

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍՈՒՆՈՒՄ
Գ. Լ. ԿՈՒՉԱՆՈՎԻ
Ընդունվում են գրեթէ թիկներ, կլ սագրեթ-
թիկներ և երթեկներ: Պատրաստում են բոլոր
միջնակարգ գաղութներ մանկու համար և կրթ-
նողութիւն են անում բոլոր առարկաներից:
Ուսումնական սկզբը սեպտեմբերի 1-ից է:
Սոյալի, Լէրմոնովսկայա փողոց № 26
(Ե. Կ. Ե.) (նախկին Նազարեան) 1—2

Յայտարարում են ի գիտութիւն թարգմանիչ-
ների, որ բնա գրից թարգմանված և արդէն
պատրաստ ունեն.
ՊՈԼ ԷՐՎԻՅՈՒ «Հանելուկ» դրաման,
ԱՆՐԻ ԲԵԿԵՆ «Աղաւներ» կոմէդիան,
ՊՈԼ ԲԵՅՈՒ «Հարս» կոմէդիան,
ԻՊՈԼԻՏ ԼՈՒԱՋՈՒՆ «Արիւնի Աւետարան»
դրաման:
1—3 (Ե. Կ. Ե.) Տիգրան Զաւէն

ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱԳՐԱՍՈՒՆ
„ԱՐԱՔՍ“
Գրիգոր ձեպէյեանի
Ընդունում են պատուէրներ ամեն տեսակ
լուսանկարչական գործերի. պատուէրները կա-
տարում են ընտրի ճաշակով: Բաց է ամեն
օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 6
ժամը, Միքայէլեան պողոտայի № 37, ս. Աս-
տուածածին եկեղեցու դիմաց:
Մասնագէտ-լուսագրիչ՝
Գ. ձեպէյեան
1—1

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ն
Անդրկովկասեան երկաթուղիների գլխաւոր,
պետական խորհրդական, Ինժեներ Իպոլիտ
Կոնստանտինովիչ Բովանովսկիի ներկայումս յայտ-
նում է ի գիտութիւն ընդհանուր, որ նա
ոչնչացրել է այն հաւատարմութիւնը, որ
տրված էր երկաթուղիների վարչութեան հա-
նուրից անդրկովկասեան երկաթուղիների հա-
մար հողեր ծախող գործակալ Կոնստանտին
Պետրովիչ Անդրէեւիչին և հաստատված թիֆ-
լիսի հոտար Միքայէլեանի մօտ 1902 թ-ի մայիսի
1-ի ցուցակով № 4295: 2—3

Դ Պ Ր Ո Յ
ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
Երկու սեռի մանուկների համար: Ընդունելու-
թիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից, ուսման սկիզբը
սեպտեմբերի 6-ից: Բնակութեան փող. սեփ.
տ. 29. 21, 26, 29, 31, ս. 1, 3 4—6

Պանսիօն եւ Ռաւմաւարան
Վ Ի Լ Լ Ի Ս Մ Ս Ի
Ընդունվում են գրեթէ թիկ և երթեկ երթա-
ներ պետական կրթական հիմնարկութիւն-
ների համար պատրաստելու. առանձնապէս՝
— ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուներից:
Александрополь, рядомъ съ городскимъ са-
домъ. (Ե. Կ. Ե.) 9—10

ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ ԳԻՇԵՐՈԹԻԿՆԵՐ
(պանսիօնէր)
ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՀԵՅ ԲՆՏԵՆԵՐՈՒՄ.
պահանջված ժամանակ արվում է դասընթացի
կրկնողութիւն գիմնազիայի բոլոր դասարան-
ների համար: Հասցէ ՖԻՅԵՆՍԻՍԿԻ Ձ. 4.
(ո. Կ. Ե. Ե.) 4—5

Թարգմանված և արդէն պատրաստ է տպա-
գրութեան Պատալէնկոփ
Ք Ա Ի Ո Ւ Թ Ի Ն
Դրաման.
Ա. Զարեբեան. 2—3

Էժան **գիշերօթիկներ Է** ընդունում
գնով 8—10 տա-
րեկան մանուկների. հարցնել այրի Աննա
Վանցեանին Չուրուրէթ, տուն Դանդուրեանցի
№ 34. (Ե. Կ. Ե.) 4—5

ԲԱԼԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
Վօգային փողոց, տուն Թիֆլիսի առևտրական բանկի:
Ա Թ Ա Ջ Ա Ր Կ Ո Ւ Մ Ի
1) Երկաթէ բաղանդներ ամեն տեսակի և չափերի:
2) Տանիքի թիթեղներ (кровельное железо) Սիբիրիայի և այլ գործարաններից:
3) Ցանկն ու խորանարդի գործարաններից:
Մեծ բանակութեամբ գտնվող իրող զիջում է արվում: Ընդունվում են պատուէրներ
Անդրկովկասեան երկաթուղու բոլոր գծերի վրա յանձնելու պայմանով:
Նօփօրոսիսի Գիւնգիլ ցեմէնտը առաջարկվում է վաճառող գնորդներին Չարա բուրի
վաքսուն կօպէկ Թիֆլիսի կայարանում, իսկ ընկերութեան պահեստից Չորս բուրի եօթնա-
սուն կօպէկ: (Ե. Կ. Ե.) 5—10

Պ Ա Հ Ե Ս Տ
Լ ա մ պ ե թ ի, պ ա ս տ ա ռ ն ե թ ի եւ մ ե թ ե լ ի
Ե. Յ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս, Դ Վ Օ Ր Գ Օ Վ յ ա փ ո ղ .
55000
Կտոր պատասաններ զանազան գոյների և ոճի անցեալ 1903 թւականից մնացած
վաճառվում է 30% մինչև 60% զիջումով ծախու գնից:
Օտարաբարացիների պատուէրները շուտափոյթ կը կատարվին ամենաճշգու-
թեամբ, միայն խնդրվում է ուղարկել սենսակների ճիշդ չափը:
Հեռախոս № 238. (24 յ. 18 օ. 1, 22)

ԿԻՆԱՄԱՅԻՆԵՐ
եւ ուրիշ ռետիկ գործուածքների խաւար
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ պ ա ղ ե լ ի
(GRAND-PRIX)
ՊԱՐԻՅԻ ՑՈՒՑԱԶՆԱԳԻՏՈՒՄ
արժանապա. Ռուսաստանի համար
ՄԻՄԻԱՅՆ
Ռեժիսորներ
ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱՆ
ը կերպով Մ. Պետրովսկի, որ հիմնված է
1860 թ.ին:
Խնդրում է ուղարկել կրկնաթիղի գնած ժա-
մանակ ուշը պարձնել նրա անի գործունիքի վրա,
մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան թւա-
կանի վրա — 1860. և **G. PETER-**
ԵՄԻՆ բառի վրա՝ կարմիր եւանկիլան
մէջը (գործարանի գործունիքի):
Մեծ քանակութեամբ վաճառում է
„ՆԵՕՊՈԼԻՆԵՆԻ“
Աւետարան Տաւը
Ս. Պետրովսկի, Մոսկովսկի, Քաղաք, Օգոստ-
նով, Եկատերինբուրգում, Բուրգովսկի, Բալթիկում, Զալցբուրգում և
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Մ Ի

